

fysiek agressiehantering
Module Humane begeleidingsvaardigheden

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
I. Voorbereidingsstadium.....	4
II. Uitvoeringsstadium.....	7
III. Afrondingsstadium.....	8
Schouder immobiliseren.....	10
Benen immobiliseren.....	10
Onderbenenfixatie	10
Hoofd begeleiden.....	10
Armen in holding	10
Benen immobiliseren & omrollen.....	11
Instructies	12
I. VOORBEREIDING	13
II. UITVOERING : positioneren.....	14
Fase 1: Coöperatief gedrag.....	14
Begeleiden door middel van: Uitstappen, Sturen en Begeleiden (USB).....	14
II. UITVOERING : positioneren.....	15
Fase 2: Weigeren van een verzoek.....	15
Begeleiden door middel van: Afleiden en Buigen.....	15
II. UITVOERING	16
Fase 3: Holding	16
Stabiliseren van de situatie	16
II. UITVOERING	17
Fase 4: Acute situatie.....	17
Stabiliseren van de situatie	17
II. UITVOERING : Mobiliseren • Begeleid opstaan	18
II. UITVOERING : Begeleiden bij verzet: op vrijliggend matras.....	19
II. UITVOERING : Begeleiden bij verzet: op vrijstaand hoge bedbak	22
Begeleiden bij ontkleden.....	23
Bezoek	25
III. AFRONDING.....	27

Inleiding

Dit is een handleiding voor medewerkers in de gezondheidszorg, thuiszorg en welzijnszorg, die in hun werksituatie kunnen worden geconfronteerd met agressief gedrag. Het thema in dit overzicht is cliënten of zorgvragers veilig en verantwoord begeleiden en afzonderen. De methode en de technieken worden uitgebreid beschreven. De extra bijlagen nodigen uit tot verantwoord en zo respectvol mogelijk handelen in moeilijke situaties.

In de geestelijke gezondheidszorg en de zorg voor verstandelijk gehandicapten moeten cliënten¹ met de indicatie 'gevaar voor zichzelf en/of voor anderen' soms worden afgezonderd in een veiligeruimte of afzonderingsruimte. Voor een veilige ruimte- of afzonderingsruimte gelden specifieke voorschriften. In alle gevallen dient de verantwoordelijke arts of therapeut toestemming te geven. Begeleiden vereist een methodische aanpak die voor alle betrokkenen veiligheid moet garanderen. Medewerkers moeten in een gespannen situatie zo professioneel mogelijk handelen en de controle bewaren. Het uitgangspunt is veiligheid voor iedereen, maar ook respect voor de cliënt.

De methode is onderverdeeld in 3 Stadia:

- I. VOORBEREIDINGSSTADIUM
- II. UITVOERINGSSTADIUM
- III. AFRONDINGSSTADIUM

I. Voorbereidingsstadium

In het voorbereidende stadium proberen de direct betrokkenen goed in te schatten hoeveel hulp er minimaal nodig is zodat de noodzakelijke assistentie kan worden opgeroepen. Meestal voldoet een zogenaamd *4-team* om veilig te kunnen begeleiden of voor het brengen van een bezoek. Het *4-team* bestaat uit de *woordvoerder*, twee *armassistenten* en een *stand-by*. Andere medewerkers concentreren zich op de toe te dienen medicatie, het eventueel vrijhouden van de deuren of de looproute en de zorg voor de overige cliënten.

De *woordvoerder* neemt de leiding. Op directe wijze informeert de *woordvoerder* de overige medewerkers. De informatie over de cliënt, de situatie en de beoogde aanpak wordt kort en duidelijk uitgewisseld. Belangrijk is de afspraak dat de betrokken medewerkers elkaar niet bij de naam noemen. Communicatie moet via aanwijzen, aantikken en oogcontact verlopen. Als ingrijpen door de aanwezige medewerkers te gevaarlijk lijkt, bijvoorbeeld omdat de cliënt met een steekwapen dreigt, dan moet de beveiliging (indien aanwezig) en de politie worden ingeschakeld. De mate waarin de cliënt zich verzet kan oplopen van niet of nauwelijks, tot koppig en hevig.

¹ Waar cliënt staat kan ook patiënt of bewoner m/v worden gelezen.

Controleer je gedrag

Iedereen weet dat je in spannende situaties beter niet in paniek kan raken. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Agressie gaat gepaard met lichamelijke veranderingen, zowel bij de aanvaller als bij degene die aangevallen wordt. Onze natuurlijke impulsen zijn vechten, vluchten of verstarren. Dit kunnen effectieve overlevingsstrategieën zijn. Vaak zijn deze reacties echter beduidend minder effectief. Ze beperken de handelingsmogelijkheden. Om professioneel om te kunnen gaan met agressief gedrag is het zaak deze impulsreacties zoveel mogelijk onder controle te krijgen.

Lichamelijke (fysieke) reacties zijn:

- hartslagverhoging en bloeddrukverhoging;
- klam worden, zweten;
- bleek/rood worden;
- trillende handen, benen, mondhoeken;
- knoop in je buik voelen;
- brok in je keel;
- gespannen spieren en versnelde "hoge" ademhaling.

Geestelijke (mentale) reacties zijn:

- verwarde gedachten;
- angst, wanhoop, paniek;
- verlamming, geen gedachten;
- kwade gedachten: "Ik sla erop".

Vraag je als team af: „Mogen, willen en kunnen wij dit? “

Vervolgens een keuze op basis van de doel-aanpak-analyse:

Doel?	Wat willen wij bereiken?
Risico's?	Wat zijn de gevaren bij ingrijpen?
Mogen wij?	Hebben wij toestemming? Mag het wetmatig (Wet BOPZ)?
Kunnen wij?	Kunnen wij het? Hebben wij de middelen, mensen en de vaardigheid?
Plan?	Maak een doordacht plan van aanpak.

Interventie fase.

Door observatie kunnen we inschatten in welke fase de cliënt verkeerd.

Fase 1:	<p>Van gering verzet is sprake wanneer de cliënt zich enigszins twijfelachtig opstelt, maar wel bereid is om vrijwillig mee te lopen. De cliënt loopt los van de begeleiders (zij lopen er naast) naar de veiligeruimte.</p> <p><i>De situatie is nog te sturen:</i></p> <ul style="list-style-type: none">▪ Neem de ander serieus;▪ Maak contact door roepen! Gebruik de naam. Trek de aandacht;▪ Benoem het gedrag (waarnemen en niet interpreteren);▪ Benoem het effect op jou, geef een ik-boodschap;▪ Stel de grens en geef een keuze (de positieve keus als laatste); <p>Met lichaamstaal : Uitstralen, Sturen en Begeleiden (USB) Wanneer de agressie na het stellen van de grens zakt, volg dan de handelwijze conform het omgaan met frustratie agressie.</p>
Fase 2:	<p>Weigeren van het verzoek om mee te werken (er is wel controle en mobilisatie is mogelijk)</p> <p><i>De situatie is niet meer verbaal te sturen (escalatie)</i></p> <ul style="list-style-type: none">▪ Taxeer de situatie;▪ Stel duidelijk kort en krachtig grens aan;▪ Stel de consequentie;▪ Voer de consequentie uit. <p>Niet doen Meegaan met de emotie, in discussie gaan, dreigen, overtroeven,</p> <p>Non verbaal Houd afstand, oogcontact, stevige houding, duidelijk stemgebruik, korte zinnen, leg gevaarlijke voorwerpen weg.</p> <p>Aandachtspunten</p> <ul style="list-style-type: none">▪ voorkom gezichtsverlies voor de agressor;▪ wees alert op het ontstaan van een patstelling, veer eventueel mee;▪ negeer de strijd, ga er niet op in, probeer af te leiden;▪ houd je eigen emoties goed in de gaten;▪ als de eigen veiligheid in gevaar komt, ga dan weg.

Fase 3:	<p>Escalatie, met fysieke weerstand en hevig verzet, met risico op gevaar voor de cliënt zelf of zijn omgeving, wat gepaard kan gaan met o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dreigementen - weglopen - wild met de armen slaan - schoppen - op de grond gaan liggen <p>De cliënt wordt bij dit soort verzet onmiddellijk naar de grond gebracht en in een veilige "holdingpositie" gebracht met als doel, stabiliseren van de situatie.</p>
Fase 4:	<p>Handelen bij een acute geweldssituatie. Zie fase 3</p>

II. Uitvoeringsstadium

De uitvoeringsstadium bestaat uit drie stappen; *positioneren, mobiliseren en begeleiden*.

In de uitvoeringsstadium stelt het *4-team* zich vaardig en strategisch op, waarna de *woordvoerder* de cliënt kan verzoeken om mee te lopen. De cliënt wordt vervolgens overgebracht naar een vooraf bepaalde ruimte die geschikt is voor separatie of afzondering.

Tijdens het *positioneren* is het belangrijk om de cliënt veilig, op afstand, te benaderen. De *woordvoerder* neemt de leiding en is de enige die met de cliënt communiceert.

- De *woordvoerder* bepaalt ook de aanpak rond de *mobilisatie*.

Die aanpak is afhankelijk van de mate van verzet. Als de cliënt niet zonder ingrijpen zelf naar de veiligeruimte loopt, wordt door het *4-team* ingegrepen. De cliënt wordt vastgehouden terwijl hij meeloopt. Het verzet kan oplopen zodat het noodzakelijk is de cliënt eerst op de grond te fixeren. De *armassistenten* en *stand-by* volgen nauwgezet de instructies van de *woordvoerder* en gedragen zich neutraal ten opzichte van de cliënt. Elke nieuwe handeling wordt door de assistenten mondeling bevestigd door het woord '**Vast**'.

Vrijheidsbeperkte maatregelen van een cliënt zijn omschreven in de wet BOPZ, hoofdstuk Middelen en Maatregelen. De cliënt moet zorgvuldig worden behandeld en geplaatst en de medewerkers moeten zonder klee-scheuren, veilig de veiligeruimte kunnen verlaten. Indien de cliënt niet zelfstandig zichzelf wil uitkleden en gaan liggen, moet het *4-team* de cliënt vanuit een holding discreet uitkleden en op het matras leggen.

De *woordvoerder* moet de cliënt wijzen op diens rechten en de veiligerruimte moet voldoen aan de eisen van de inspectie.

In de veiligeruimte bevinden zich minimaal een po, toiletpapier, bekertjes, water, een klok, een schoolbord, krijtjes, het reglement en een intercom.

Het bezoek vraagt om speciale aandacht.

Alert en methodisch handelen is in alle gevallen heel belangrijk. Sommeer de cliënt op de matras plaats te nemen vóór je de ruimte binnengaat. Wees er als begeleider alert op dat je altijd tussen de cliënt en de deur staat opgesteld. Ook bij het vertrek uit de veiligeruimte moet de cliënt op het matras, of zover mogelijk van de deur plaatsnemen.

III. Afrondingsstadium

In de afrondingsstadium worden de situatie en handelingen doorgesproken. Deze fase is essentieel.

De *woordvoerder*, of eventueel een andere begeleider van het vaste team, leidt de evaluatie. Enerzijds moeten de ervaringen van de betrokkenen aandacht krijgen, anderzijds wordt de effectiviteit van de aanpak doorgenomen.

Probeer de spanning, die het begeleiden met zich meebracht, te ontladen. Wanneer begeleiders verwondingen hebben opgelopen, moeten zij hun verhaal kunnen spuien. De assistenten kunnen elkaar onderling steunen door aandacht op te brengen.

Neem de methodiek in chronologische volgorde door. Zorg voor structuur tijdens de evaluatie en spring niet van de hak op de tak. De evaluatie zal individuele conclusies opleveren, maar ook het functioneren van het team mag kritisch onder de loep worden genomen. De *woordvoerder* zorgt ervoor dat zowel de kwalitatief goede, als de kwalitatief minder goede vaardigheden aan bod komen. Sla er als hulpmiddel de checklist "*Evaluatie 4-persoons-mobiliseermethode*" op na. (zie bijlage 2)

Als de cliënt tot rust is gekomen wordt ook met de cliënt de situatie nabesproken en desgewenst wordt met de cliënt een opvanggesprek gevoerd.

Basisvaardigheden Humane begeleidingsvaardigheden

Voor het professioneel begeleiden van een cliënt is kennis van enkele basistechnieken noodzakelijk. Een methodische aanpak en vaardigheid bieden een team de kans om een cliënt doelmatig onder controle te houden. Kudding & Partners heeft enkele gemakkelijk aan te leren technieken geselecteerd die de veiligheid voor zowel zorgverleners als cliënten bevorderen.

Basisgreep

De basisgreep moet door minimaal 2 personen worden uitgevoerd.

De techniek bestaat uit drie stappen:

1	maak een slip stap naar voren en pak diagonaal de pols beet
2	zet een tweede stap vooruit en draai 180 ° om je as; nu staat het been dat het dichtst bij de cliënt staat vóór.
3	steek met de linkerarm onder de arm van de cliënt door naar de pols van de cliënt. Let op geen klem aanzetten!!

Klik [hier](#) voor demo uitvoering basisgreep

Schouder immobiliseren

De okselpositie of schouder mobilisatie houdt de cliënt zodanig onder controle dat deze zich niet kan bezeren. De greep vergt niet veel kracht. Deze techniek blokkeert beweging door de arm van de cliënt in een bepaalde positie en hoek te zetten en is daardoor zeer effectief.

Klik [hier](#) voor demo schouder immoileren

Opmerking!

Plaats, bij iemand die krachtig weerstand biedt, eventueel een hand op de elleboog.

Benen immobiliseren

Ook de enkelfixatie(immobiliseren) voorkomt dat de cliënt zichzelf kan beschadigen. De effectiviteit van deze techniek schuilt in het blokkeren van beweging. De techniek voorkomt schopbewegingen. Voorkom druk op de enkels.

Klik [hier](#) voor demo

Assisteren bij benen onder controle brengen

Klik [hier](#) voor demo

Onderbenenfixatie

Ook de beenfixatie(immobiliseren) voorkomt dat de cliënt zichzelf kan beschadigen. De effectiviteit van deze techniek schuilt in het blokkeren van beweging. De techniek voorkomt schopbewegingen.

Klik [hier](#) voor demo

Let op!! Arm is er nu naast i.p.v. onder de benen

Opmerking

Elke verandering van techniek of positie wordt door de uitvoerende begeleiders verbaal bevestigd door rustig "Vast" te zeggen. Dat geeft aan dat de cliënt veilig onder controle is en dat men klaar is voor de volgende actie of instructie.

Hoofd begeleiden

Klik [hier](#) voor demo

Armen in holding

Klik [hier](#) voor demo

Benen immobiliseren & omrollen

Klik [hier](#) voor demo

Instructies

Tijdens de handelingen die tot begeleiden leiden worden er standaard instructies uitgesproken. Doe dit kalm, kort en bondig.	
Vast!	als de greep stevig vast zit
Los bij 3 ! En duidelijk tot 3 tellen	cliënt loslaten en terugtrekken
We lopen op 3! En duidelijk tot 3 tellen	een cliënt mobiliseren
fixeer!	Stevig vasthouden
fixatie minderen!	Minder stevig vasthouden
Doorvoeren naar basisgreep!	verricht de basisgreep
Doorvoeren naar okselgreep!	verricht de okselgreep
Arm doorvoeren naar de rug!	plaats de arm op de onderrug
Ik pak nu uw hoofd! - of 'Hoofd'!	pak het hoofd vast (in de 4-positie)
Op de knieën bij 3! En duidelijk tot 3 tellen	cliënt op de knieën brengen
Wilt op een been knielen en bij 3 gaan we staan	Van knieën naar staan
U kunt op tel 3 op uw knieën gaan zitten! En duidelijk tot 3 tellen	verzoek om de knieën te buigen en te zakken
U gaat voorover liggen op 3! Duidelijk tot 3 tellen	cliënt moet op de buik op de grond gaan liggen
Klaar maken voor vertrek! Tel duidelijk tot 3 tellen, of signaal "nu"	verlaat achter elkaar de veiligeruimte

I. VOORBEREIDING

HANDELING	AANDACHTSPUNTEN
Persoonlijke voorzorgsmaatregelen treffen	Kwetsbare spullen - horloge, kettinkjes, pennen, scherpe ringen, bril - afdoen Lang haar opsteken Fysieke conditie: geschikt voor assistentie? Bij blessures, zwakte of zwangerschap niet aan separatie deelnemen.
Alle betrokkenen Informeren over: Wie moet worden begeleidt of bezocht in de veilige ruimte	Heldere beeldvorming door info over: Naam, leeftijd, geslacht, nationaliteit, postuur, gewicht, psychiatrische/ medische diagnose, specifieke kenmerken: zoals handicaps, vechthobby's, besmettingsrisico Huidige gedrag van de cliënt. Benadruk hygiënisch werken.
Waarom de cliënt wordt begeleid Waarom de cliënt in hier wordt bezocht	De reden van begeleiden geeft inzicht en begrip voor plan en handelingen
Welke reactie te verwachten is	Inschatting van de mate van verzet op basis van voorgeschiedenis en actuele situatie
Waar de cliënt zich bevindt en waar de cliënt naar toe moet	Is de cliënt alleen of omringd door anderen Keuze veiligeruimte, beschikbaarheid Check: scheurlaken overdwers op bed, po en drinkwater aanwezig
Welke factoren van belang zijn	Klassiek of niet-klassiek begeleiden Ingrijpmedicatie Wie zal deze verstrekken
Hoe wordt er begeleid Iedereen de eigen taak laten Vragen of er dingen onduidelijk zijn.	De woordvoerder benoemt twee armassistenten, bij voorkeur qua lengte en kracht vergelijkbaar met de cliënt Die stellen zich rechts en links van de woordvoerder op

II. UITVOERING : positioneren

Fase 1: Coöperatief gedrag

Begeleiden door middel van: Uitstappen, Sturen en Begeleiden (USB)

- Neem positie in op ongeveer 2 meter van de cliënt
- Zorg voor een open houding; handen zichtbaar en ontspannen oogcontact.
- Voorkom indringend of dominant staren, vooral bij psychotische cliënten.
- Noem bij een verwarde cliënt je eigen naam en de naam van de cliënt zelf.
- Stel een gesloten vraag.
- Toon begrip voor de emoties van de cliënt, maar ga niet in discussie.
- Herhaal slechts het verzoek.
- Helder en resoluut stemgebruik.
- Nodig de cliënt op de volgende wijze uit om mee te lopen: "We gaan u naar een andere ruimte verplaatsen, omdat u...(benoem gedrag en consequenties). Loopt u maar met ons mee."

Bij twijfel:

- De woordvoeder geeft aanwijzing: "*Blijft u daar maar staan. Mijn collega's komen naast u staan*".
- De armassistenten nemen na het teken rustig positie in naast de cliënt
- Complimenteer de cliënt om vrijwillige medewerking.
- Juiste lichaamstaal door Uitstraling, Sturend te Begeleiden (USB)
- Houd oogcontact en blijf alert

Klik [hier](#) voor demo

Klik [hier](#) voor demo USB

II. UITVOERING : positioneren

Fase 2: Weigeren van een verzoek

Begeleiden door middel van: Afleiden en Buigen

- Neem positie in op ongeveer 2 meter van de cliënt
- Zorg voor een open houding; handen zichtbaar en ontspannen oogcontact.
- Voorkom indringend of dominant staren, vooral bij psychotische cliënten.
- Noem bij een verwarde cliënt je eigen naam en de naam van de cliënt zelf.
- Stel een gesloten vraag.
- Toon begrip voor de emoties van de cliënt, maar ga niet in discussie.
- Herhaal slechts het verzoek.

Bij het weigeren van het verzoek

komen de armassistenten rustig maar resoluut naast de woordvoerder staan(V-vorm).

De woordvoerder geeft aanwijzing: *“Blijft u daar maar staan. Mijn collega’s komen naast u staan”*.

Non-verbaal:

Geef de armassistenten een teken door een tik op hun bovenbenen

De woordvoerder stapt naar achteren en..

De assistenten pakken direct de pols en gaan over tot de basisgreep (zie pag. 9).

- Vervolgens probeer je de situatie te kalmeren door de naam van de cliënt te noemen en vraag om medewerking.
- Oefen geen dwang uit.
- Complimenteer de cliënt om vrijwillige medewerking.
- Houd oogcontact en blijf alert

Klik [hier](#) voor demo

Klik [hier](#) voor demo basisgreep

II. UITVOERING

Fase 3: Holding

Stabiliseren van de situatie

Bij aanhoudend hevig fysiek verzet moet de cliënt voorover op de grond worden gefixeerd en in een "holdingpositie" gebracht worden.

De woordvoeder taxeert de situatie en geeft aanwijzingen "Ik pak nu uw hoofd" of, in een hectische situatie, alleen "hoofd!".

De woordvoeder pak snel het hoofd (zie pag.11).

Schakel niet meer menskracht in dan noodzakelijk is!!!!

De woordvoerder vervolgt met "voorover op 3", en telt duidelijk tot 3

De armassistenten trekken de armen naar de vloer zodat de cliënt zichzelf kan opvangen

De woordvoerder ondersteund het hoofd en zorgt dat de cliënt veilig en op beheerste wijze op de buik op de vloer brengen.

Zodra de cliënt ligt, worden de armen doorgevoerd naar de okselpositie
Woordvoerder houd druk op het hoofd zodat de cliënt niet kan opstaan

De woordvoerder houdt het hoofd vast, probeert de cliënt te kalmeren en verzoekt om medewerking.
De stand-by fixeert de benen

Klik [hier](#) voor demo

Klik [hier](#) voor demo van basisgreep naar controle

Klik [hier](#) voor demo van basisgreep naar controle 2

Klik [hier](#) voor demo van hoofd begeleiden

Klik [hier](#) voor demo van holding schouder immobiliseren

II. UITVOERING

Fase 4: Acute situatie

Stabiliseren van de situatie

Als overleg niet meer mogelijk is en de cliënt, medewerkers of omgeving gevaar lopen, wordt de cliënt in de veilige houding benaderd (zie reader persoonlijke veiligheid).

De woordvoerder stapt naar achter probeert contact te houden met de cliënt en grensoverschrijdend gedrag kort en bondig te benoemen: " Kees niet slaan "

De armassistenten lopen in en blokkeren de aanval.

Zodra het gevaar van de aanval geweken is komt ook de stand-by in actie en pakt de broeksband vast en duwt het bovenlichaam naar voor.

De woordvoerder taxeert de situatie en geeft aanwijzingen "Ik pak nu uw hoofd" of, in een hectische situatie, alleen "hoofd!".

De cliënt wordt meteen voorover op de grond worden gefixeerd en in een "holdingpositie" gebracht worden.

Zie voor vervolg:

II. UITVOERING • Fase 3: Op de vloer fixeren in acute situatie

Klik [hier](#) voor demo

Klik [hier](#) voor demo Basisgreep met mvs reactie

II. UITVOERING : Mobiliseren • Begeleid opstaan

De woordvoerder legt uit aan de cliënt: *"We helpen u nu stap voor stap overeind."*

De woordvoerder geeft een voor een instructie aan de armassistenten om de arm vanuit de okselgreep naar voor te verplaatsen.

De woordvoerder meldt cliënt: *"U kunt op tel 3 op uw knieën gaan zitten"* en telt duidelijk tot 3.

De armassistenten zitten geknieeld naast de client en ondersteunen de armen bij het staan.

De woordvoerder meldt cliënt: *"Op tel 3 kunt u rechtop gaan staan, gaat u maar alvast op een knie zitten"* en telt duidelijk tot 3.

De woordvoerder verteld de cliënt

- Noem bij een verwarde cliënt je eigen naam en de naam van de cliënt zelf.
- Stel een gesloten vraag.
- Toon begrip voor de emoties van de cliënt, maar ga niet in discussie.
- Herhaal slechts het verzoek.

De woordvoerder maakt een uitnodigend handgebaar.

- Complimenteer de cliënt om vrijwillige medewerking.
- Houd oogcontact en blijf alert

Klik [hier](#) voor demo

UITVOERING : Mobiliseren • Van rug naar buikligging

- Om de cliënt veilig van de rug naar buikpositie te brengen worden de polsen vastgepakt in een "holdingpositie"
- Een arm wordt naar boven gestrekt zoals bij EHBO stabiele zijligging.
- Deze wordt overgenomen door de woordvoerder.
- De handpalm van de cliënt wordt plat op de grond gelegd (richting de draairichting)
- De armassistenten wisselen van arm, deze wordt in een polsflexie aangeboden
- Armassistent ondersteunt de elleboog dat deze niet kan buigen.
- De cliënt wordt rustig en gecontroleerd op de buikzijde gekanteld.
- Instructie: *"Bij 3 op de buik"*
- De arm wordt in de okselpositie gebracht.
- De woordvoerder geeft de gestrekte arm door aan de armassistent.
- De andere armassistent brengt de arm in de zgn. okselpositie

Klik [hier](#) voor demo

II. UITVOERING : Begeleiden bij verzet: op vrijliggend matras

De armassistenten stellen zich op naast de matras, aan de deurzijde.

De woordvoerder meldt de cliënt: *"Gaaf u voor de matras staan, dan zullen we u helpen om voorover op matras te gaan liggen."*

De woordvoerder verzoekt cliënt om op de knieën te gaan zitten.
Weigert deze, instrueer dan de armassistenten met *"Op de knieën bij 3"* en tel duidelijk tot 3.

De woordvoerder verteld de procedure uit aan de cliënt en vraagt of daar vragen over zijn.

De woordvoerder wijst de cliënt op zijn rechten.

De woordvoerder verteld dat de bovenkleding over het hoofd wordt getrokken om deze vervolgens uit te trekken.

De woordvoerder verteld dat de onderkleding open wordt gemaakt en dat in een later stadium deze onder de deken wordt uitgetrokken.

De woordvoerder geeft om en om instructies aan de armassistenten
"Arm doorvoeren naar de rug." Let op! Hou de
"broekbandhoogte" aan

De woordvoerder geeft aan *"U gaat nu op de buik liggen op 3"* en telt duidelijk tot 3 en ondersteund het hoofd.

De woordvoerder instrueert de armassistenten *"Help de cliënt voorover op de matras op tel 3"* en telt duidelijk tot 3.

De armassistenten verplaatsen de eigen knieën achterwaarts.

Zodra de cliënt ligt, fixeren zij een arm middels de okselgreep.

De stand-by pakt de enkels van het bovenste been bij de achillespees en fixeert met gestrekte romp en de benen (zie pag. 7).

De woordvoerder meldt de cliënt dat een scheurdeken over het onderlichaam wordt gelegd.

Om privacy redenen worden de broek en onderbroek uitgedaan met de scheurdeken over het onderlichaam.

De woordvoerder meldt de cliënt dat beide benen worden ingepakt

Omwikkelen van de benen:

- Het scheurlaken ligt standaard uitgevouwen in de breedte klaar op het uiteinde van de matras
- Een deel kort, een deel lang uitgelegd. De dichte vouw moet naar het hoofdeinde toegekeerd.
- Omwikkel met de korte kant van het scheurlaken de benen.

- Trek de lange kant van het laken strak.

- Omwikkel de benen door de deken onderdoor te steken

- Rol vervolgens de bovenkant strak naar binnen.
- Bij heftig verzet kan een extra scheurlaken over de cliënt worden gelegd en strak worden ingestopt.

De woordvoerder informeert de cliënt dat de bovenkleding wordt uitgetrokken omdat het in deze situatie veiliger is voor de cliënt.

De woordvoerder geeft aan een van de armassistenten de instructies *“Arm doorvoeren naar de rug.”*

Een arm wordt door de mouw gehaald, en weer teruggevoerd naar de okselpositie.

Let op! Hou de *“broekbandhoogte”* aan.

De woordvoerder geeft aan de andere armassistenten de instructies *“Arm doorvoeren naar de rug.”*

Een arm wordt door de andere mouw gehaald.

Let op! Hou de *“broekbandhoogte”* aan.

- De woordvoerder geeft info over de veiligerruimte en meldt de cliënt dat de begeleiders nu de ruimte verlaten en op welk tijdstip ze weer terugkomen.

- De woordvoerder maakt oogcontact met de armassistenten en de stand-by en geeft non-verbaal, met een schouderklop, de volgorde van vertrek aan.
- Eerst de armassistent die het verst van de deur af staat.
- Dan de armassistent die het dichtst bij de deur zit.
- En dan de stand-by.
- De woordvoerder gaat bij de deur staan en houdt deze vast.

De woordvoerder geeft vanaf die positie de instructie: *“gereed maken voor vertrek 1..2..3.”*

Nu een duidelijke en snellere instructie. Het telritme versnelt *“1.....,2,3.”*

- De armassistent die het verst van de deur verwijderd is vertrekt op 1.
- De andere armassistent op 2.
- Armassistent 2 neemt de stand-by mee op 3

De woordvoerder staat klaar om onmiddellijk de deur af te sluiten (zonder deze, met veel geluid, dicht te gooien)

Alternatief: Op de instructie "nu" verlaat iedereen de veilige ruimte.

Klik [hier](#) voor demo

II. UITVOERING : Begeleiden bij verzet: op vrijstaand hoge bedbak

- De woordvoerder gaat naast de bedbak staan, aan de deurzijde.
- De woordvoerder verzoekt de cliënt: "Ga u tegen het bed aan staan, dan zullen we u helpen voorover op het bed te gaan liggen."
- De woordvoerder verzoekt de cliënt op de knieën op het bed plaats te nemen.
- De woordvoerder wijst beurtelings de armassistenten aan met de instructie: "Doorvoeren naar de rug."

Let op! Hou de "broekbandhoogte" aan.

De woordvoerder meldt de cliënt: "U wordt voorover op bed gelegd."

Geeft de instructie "Voorover op 3" en telt duidelijk tot 3.

- De woordvoerder meldt de cliënt dat diens benen worden ingepakt met een scheurlaken.

Klik [hier](#) voor demo

II. UITVOERING : Begeleiden bij verzet: op vrijstaand hoge bedbak (vervolg)

- De woordvoerder geeft info over de veiligerruimte en meldt de cliënt dat de begeleiders nu de ruimte gaan verlaten en op welk tijdstip ze weer terugkomen.
- De woordvoerder maakt oogcontact met de armassistenten en de stand-by en geeft non-verbaal met een schouderklop de volgorde van vertrek aan.
- Eerst de armassistent die het verst van de deur af staat.
- Dan de stand-by.
- En dan de armassistent die het dichtst bij de deur staat.
- De woordvoerder gaat bij de deur staan en houdt deze vast.
- De woordvoerder geeft vanaf die positie de instructie: "Klaar maken voor vertrek 1....2..3."
- Nu een duidelijke en snellere instructie.
- Het tel ritme versnelt "1,.....2,3."

De woordvoerder staat klaar om onmiddellijk de deur af te sluiten.

Alternatief: Op de instructie "nu" verlaat iedereen de veilige ruimte.

Begeleiden bij ontkleden

Wanneer er geen alternatief is voor deze maatregel, dan volgt een zorgvuldige uitvoering.

In eerste instantie wordt aan de cliënt gevraagd zich zelfstandig uit te kleden.

Tegen de cliënt wordt steeds gezegd wat er gebeurt. De houding is steunend en structurerend. De positie is leidend

- Het scheurlaken ligt standaard uitgevouwen in de breedte klaar op het uiteinde van de matras. Een deel kort, een deel lang uitgelegd. De dichte vouw moet naar het hoofdeinde toegekeerd.
- De woordvoerder meldt de cliënt dat broek, blouse en/of jurk worden losgemaakt.
- De woordvoerder geeft teken aan de stand-by.
- De stand-by staat voor de cliënt en maakt de broek en blouse of jurk los, draait daarna zijwaarts achter de cliënt.
- De stand-by laat de broek van de cliënt zakken.
- De woordvoerder verzoekt de cliënt om op de knieën te gaan zitten.
- Weigert deze, dan volgt de instructie aan de begeleiders "Op de knieën bij 3." Tel duidelijk tot 3.
- De armassistenten knielen, waarbij de knie aan de zijde van de cliënt op de grond steunt en het andere been alleen wordt gebogen en dus paraat staat.
- De stand-by houdt de voeten van de cliënt vast en trekt de sokken en schoenen uit.
- De woordvoerder meldt de cliënt dat diens shirt/blouse over het hoofd wordt uitgetrokken.
- De woordvoerder trekt shirt/blouse voorzichtig over het hoofd naar achter.
- De woordvoerder wijst om en om de armassistenten aan met de instructie: "Arm doorvoeren naar de rug."
Let op! Hou de "broekbandhoogte" aan.
- De woordvoerder verzoekt de cliënt: "Gaaf u op de buik liggen op 3" en telt duidelijk tot 3.
- De woordvoerder meldt de cliënt dat onderkleding wordt uit getrokken.

Onderkleding verwijderen

- De woordvoerder trekt de broek van de cliënt tot aan de enkels en dekt diens zitvlak af met het scheurhemd (privacy is gewenst).
- De stand-by verwijdert de broek en onderbroek door de kleding over de voeten te trekken. Nu kan eventueel ingrijpmedicatie worden toegediend.
- De woordvoerder legt de cliënt uit dat diens benen worden ingepakt:

Omwikkelen van de benen:

Het scheurlaken ligt standaard uitgevouwen in de breedte klaar op het uiteinde van de matras. Een deel kort, een deel lang uitgelegd. De dichte vouw moet naar het hoofdeinde toegekeerd.

- Omwikkel met de korte kant van het scheurlaken de benen.
- Trek de lange kant van het laken strak.
- Haal dan onder de benen door en trek opnieuw strak en haal door.
- Vouw het uiteinde van het laken aan de bovenkant als een enveloppe dicht.
- Rol vervolgens de bovenkant strak naar binnen.
- De woordvoerder instrueert een armassistent *"Doorvoeren naar rugpositie,."*
- De woordvoerder meldt de cliënt dat de bovenkleding arm voor arm wordt uitgetrokken.

Bovenkleding verwijderen

- De woordvoerder kan de armassistent helpen bij het uittrekken van de bovenkleding door de mouw over de elleboog van de cliënt te trekken.
- De woordvoerder helpt andere armassistent met het uittrekken van de andere mouw (vanuit de okselgreep positie).
- De woordvoerder geeft informatie over de veiligeruimte en meldt de cliënt dat de begeleiding de ruimte gaat verlaten en op welk tijdstip men weer terugkomt.
- De woordvoerder maakt oogcontact met de armassistenten en de stand-by en geeft non-verbaal met een schouderklop de volgorde van vertrek aan.
 - Eerst de armassistent die het verste van de deur af staat.
 - Dan de andere armassistent.
 - En dan de stand-by.
- De woordvoerder gaat bij de deur staan en houdt deze vast.
- De woordvoerder geeft vanaf die positie de instructie: *"Klaar maken voor vertrek 1...2..3."*
- Nu een duidelijke en snellere instructie. Het telritme versnelt *"1,...2,3."*
 - De armassistent die het verst van de deur verwijderd is vertrekt op 1.
 - De andere armassistent op 2.
 - Armassistent 2 neemt de stand-by mee op 3.
 - De woordvoerder staat klaar om onmiddellijk de deur af te sluiten.

Bezoek

HANDELING	AANDACHTSPUNTEN
De woordvoerder groet de cliënt van achter de <i>gesloten</i> deur en verzoekt deze om op het bed of achter in de hoek van de ruimte op de grond te gaan zitten.	Weigert de cliënt te gaan zitten, ga dan niet naar binnen en keer op een later tijdstip terug
De woordvoerder ontsluit vervolgens de deur en gaat tussen de deur en de cliënt instaan	Blijf veiligheidshalve op 1,5 – 2 meter van de cliënt Keer nooit de rug naar de cliënt toe
De armassistenten gaan in de zogenaamde V-vorm achter de woordvoerder staan	Houd de armen van de cliënt in het oog
De stand-by sluit achter en naast de V-vorm aan	Observeer de somatische toestand zoals vochtinname, ontlastingspatroon, slaap/ waakritme, medicatiegebruik, met eventuele bijwerkingen en zelfredzaamheid Observeer de psychische toestand: angst, derealisatie, agressie en suïcide neigingen Bij hevige reactie; volg de aanwijzingen: mobiliseren/ begeleiden bij verzet
De woordvoerder noemt de cliënt bij naam. <ul style="list-style-type: none">▪ Noemt ook de eigen naam▪ Geeft datum en tijdstip aan▪ Vertelt wat zij komen doen▪ Vraagt cliënt naar diens toestand▪ Biedt de cliënt activiteiten aan▪ Biedt de cliënt een dagprogramma aan	<p>vervolg volgende pagina</p>

Bezoek. (vervolg)

De woordvoerder verzoekt de stand-by om het dienblad neer te zetten, de kartonnen po te controleren en om te wisselen, toiletpapier aan te vullen en bekertjes water te verversen	
Stand-by verricht de hand-en-spandiensten en gaat bij de deur staan	Verlaat nooit de ruimte met de rug naar de cliënt toe
De woordvoerder geeft aan dat de begeleiders de ruimte gaan verlaten en vertelt wanneer zij terugkomen. De woordvoerder geeft instructie "nu" en loop in slipstap achteruit	Mag de cliënt de ruimte verlaten, dan vertrekken eerst de begeleiders en daarna de cliënt De woordvoerder bepaalt wanneer de cliënt van het bed mag opstaan Bij terugkeer naar de veiligeruimte, volg de procedure: begeleiden zonder tekenen van verzet
De armassistenten gaan in slipstap achteruit	Blijf alert op onverwacht verzet van de cliënt
De stand-by sluit de deur af	

III. AFRONDING

HANDELING	AANDACHTSPUNTEN
<ul style="list-style-type: none">▪ De woordvoerder deelt mee dat eerst de ervaringen van de deelnemers zullen worden uitgewisseld en dat vervolgens de methodiek wordt besproken▪ Nodig de deelnemers uit hun ervaringen te delen	Eventueel de checklist <i>Evaluatie 4-team mobiliseermethode</i> gebruiken
<ul style="list-style-type: none">▪ De armassistenten en de stand-by (en eventueel andere betrokkenen) vertellen hun ervaringen	Draag er tevens zorg voor dat ook de woordvoerder ervaringen kan uitwisselen Geef emoties voorrang
<ul style="list-style-type: none">▪ De woordvoerder bespreekt chronologisch de aanpak en technieken▪ Voorbereidingsfase▪ Uitvoeringsfase, met de onderdelen positioneren, mobiliseren en begeleiden	Nodig de betrokkenen uit om de eigen visie (wat ging goed en wat ging minder goed) kenbaar te maken
<ul style="list-style-type: none">▪ De armassistenten, de stand-by en eventueel andere betrokkenen per fase uitnodigen om de eigen visie en aanpak en die van de anderen te bespreken	Draag er tevens zorg voor dat ook de woordvoerder zijn aanpak kan evalueren
<ul style="list-style-type: none">▪ De woordvoerder registreert de separatie of afzondering en informeert de behandelend arts en de familie▪ De woordvoerder maakt een planning voor het vervolg	